

UČITELJSKI TOVARIŠ

Glasilno avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva

Vse spise, v oceno poslane knjige itd. je pošiljati samo na naslov:

Uredništvo Učiteljskega Tovarisa
v Idriji.

Rokopisov ne vračamo.

Vse pošiljatve je pošiljati franko.

Učiteljski Tovarisa izhaja vsak petek popoldne. Ako je ta dan praznik, izide list dan pozneje.

Vse leto velja . . . 10.— K
pol leta . . . . . 5.— „
četrt leta . . . . . 2:50 „
posamezne številke po 20 h.

Za reklamne notice, pojasnila, poslana, razpise služb je plačati po 20 h za petit-vrsto. Priloge poleg poštne 15 K.

Za oznanila je plačati od enostolpne petit-vrste, če se tiska enkrat . . . 14 h
„ „ „ dvakrat . . . 12 „
„ „ „ trikrat . . . 10 „
za nadaljna uvrščenja od petit-vrste po 8 h.
Oznanila sprejema Učiteljska tiskarna (telefon št. 118).

Naročnino, reklamacije, to je vse administrativne stvari je pošiljati samo na naslov:

Upravništvo Učiteljskega Tovarisa
v Ljubljani.

Poštna hranilnica št. 53.160.

Reklamacije so proste poštne.

Resnica in ideje so večne!

»Hrvatski Pokret piše v svoji velikonočni številki: »Ne bojte se, ne trepečite, ne obupajte! Ne dvomite nikdar na resnici in idejah, ki so poklicane, da preporejajo... Morejo jih ubijati in jih, zvezavši jih skrbno z vrvmi, položiti v kamenito rakev, kakor da so obsojene v večno smrt. Na rakev morejo navaliti težko ploščo in postaviti ob njej oboroženo stražo. Vse zama! Resnica vstaja iz groba in hodi dalje svojim triumfalnim putem. Hodi bela in nedotaknjena kakor jutranji žarek. Prehaja gore in planine, prodira skozi šume in podzemlja, si osvaja vasi in mesta. Hodi bela in nedotaknjena kakor sanje nedolžnega deteta... In vendar jako pogosto označuje kri njeno potovanje. Zakaj ona ima svojih mučnikov — in gorje, ako bi jih ne imela! Veselimo se in radujmo, da se resnica od časa do časa — pa naj ta razdalja traja leta, desetletja ali stoletja — ponovno poraja, ponovno vstaja tudi tedaj, ko so jo začasno tudi ubili. In ako bo tudi vedno An in Kajf, Judežev in Pilatov — vse to ne moti, ker bo tudi vedno učencev, ki gredo v Emav. In vedno bo petelinov, ki bodo napovedovali jutranjo zarjo, in bo svetih Petrov... Vedno bo resnica, ki vstaja...«

Te visoke besede veljajo natančno našim razmeram. Kdor jih prebere, to čuti, ve, razume, ker te besede zvane v naših dušah!

Bratje in sestre! Ne bojte se, ne trepečite, ne obupajte! Resnica je! Judeži so in Ani in Kajfi in Pilati in Petri, tudi smrt je; ampak tudi resnica je in življenje, zmaga in vstajenje!

Kaj pa na Kranjskem?!

Štajerski deželni odbor je sklenil vzeti v pretres vprašanje draginjskih doklad učiteljstvu, čim se z malo finančno reformo poboljša finančni položaj Štajerske dežele. Ako deželni odbor zaradi slovenske klerikalne obstrukcije ne bo imel prilike, da bi uredil to vprašanje, ga izvrši deželni odbor na lastno pest. Tako poročajo listi.

No, in kaj naj rečemo k temu? Tole: Kako bi se videlo, če bi nemški štajerski deželni odbor posnemal kranjskega in podelil draginjske doklade samo nemškemu učiteljstvu kot svojim somišljenikom? Kaka vnebovpijoča krivica bi se godila vsemu slovenskemu štajerskemu učiteljstvu! Ali bi smeli mi Slovenci štajerskemu deželnemu odboru očitati krivico? Če bi le besedo kritike zapisali, bi nas zavrnili nemški Štajerci: **Mi posnemamo pravičnost slovenskega deželnega odbora kranjskega!** Ta sicer ni upravičen deliti podpore samo Slomškarjem, mi smo pa upravičeni zadržati doklado slovenskim učiteljem, ker obstruirajo — slovenski poslanci, da ne moremo izboljšati plač. Upamo pa, da se ne zgodi kaj takega, ker v štajerskem deželnem odboru nimajo očilne besede katoliški odborniki, ampak ljudje, ki imajo glede tega drugače pravično mnenje.

Analfabeti na Primorskem.

Ljudsko štetje izkaže vsakokrat tudi število analfabetov v posameznih deželah. Na Dunaju sedaj štejejo analfabete, in v številih in v odstotkih bo povedano, kako so dežele oblagodarjene z analfabetizmom.

Kakor poroča »Soča«, je analfabetov (nad 6 let) v Gradiščanskem političnem

okraju 31.66%, v Tolminskem političnem okraju 28.66%, v Sežanskem 21.98 odstotkov. Ne vemo, kako je še v Goriškem okrajnem glavarstvu.

Te številke pa kažejo, da smo goriški Slovenci visoko nad Furlani. Tako nas zaničujejo in zmerjajo z barbari, v splošni izobrazbi pa stoji naše ljudstvo vendar visoko nad furlanskim. Laška gospodujoča stranka pač ni imela nikdar smisla za ljudsko izobrazbo. Gospoda naj bo učena, kmetu ni treba, da zna čitati in pisati. Kolon naj molči in dela kot živina.

Istra tiči pod laškim gospodstvom, zato pa je bilo tam pred 10 leti ogromen odstotek analfabetov. Sedaj jih menda tudi ne bo dosti manj. Takrat so bili ti odstotki porazdeljeni tako: 74.1 odstotek na istrske Slovane, na Lahe 49 odst. Okraj Pazinski je izkazoval 77.29 odst. analfabetov (nad 6 let); Poreški in Koprski 65.27, oziroma 54.46 odstotkov.

Istra izkazuje za Galicijo največje število otrok, ki so dolžni hoditi v šolo, pa ne hodijo, teh je 5057.

Statistika iz 1900 izkazuje na Kranjskem manjši odstotek analfabetov nego pri nas, 34.25 in 40.9 v splošnem prebivalstvu, 21.71, in 31.03, šteto nad 6 let. Ljubljana je imela mnogo manj analfabetov nego Trst.

Odstotki glede analfabetov pokažejo, kako koprni naše slovensko ljudstvo po izobrazbi in kako se Primorski Lah odlikujejo v tem, da zavirajo prosveti pot med ljudstvo. Tudi »Lega« njihova nima nikakega izobraževalnega namena, marveč le raznarodovalni!

Društvo v pomoč učiteljem, njihovim vdovam in sirotam na Kranjskem v Ljubljani.

Društvo v pomoč učiteljem, njihovim vdovam in sirotam na Kranjskem v Ljubljani je imelo svoj občni zbor za upravno leto 1912 dne 20. marca t. l. v Narodnem domu. Predsednik Juraj Režek ga odpravi po 10. uri, konstatira sklepčnost in imenuje za overovatelja zapisnika Frana Galeta in Vendelina Sadarja. Pozdravi presrečno 37 navzočih udov ter omenja, da društveni stroški čedalje bolj presegajo društvene dohodke navzlic temu, da smo dokaj dvignili letne svoje prispevke. Temu neveselemu dejstvu pa ni krivo gospodarstvo odbora, ki skrbno gleda pri izdaji na vsak vinar, krive so prežalostne razmere, v katerih živimo kranjski učitelji. Naše društvo je pa pravi barometer tem žalostnim razmeram, ki izkazuje v zadnjih letih toliko smrtnih slučajev, ki jih je povzročilo večinoma pomanjkanje. In ni upanja do izboljšanja, dokler bodo imeli naši krušni očetje kamen tam, kjer imajo človekoljubni in usmiljeni ljudje srce.

Naša stara neprijateljica, kruta smrt, le pobira — nič ne izbira — in danes poseže po kakem bolj dozorelem tovarišu, jutri ali pojutrišnjem pa še mnogo rajša po mlajšem, ki si je zaradi prenapornega dela v šoli in postranskega izven šole ter preobilih skrbi za vzdrževanje družine napokal kal neozdravljive bolezni, ki ga prerano spravi pod zemeljsko rušo ter nam zapusti poleg vdove še lepo število sirot. Ob teh žalostnih dejstvih pa se kolegialno spominjamo onih naših članov in vdov, ki so se tekom leta preselili iz te doline trpljenja in solz v boljše življenje. Vznak sočutja in v počestčenje njihovega spomi-

na se dvignejo navzoči na predsednikov poziv s sedežev.

Iz tajnikovega poročila povzamemo sledeče: Pri vlaskem občnem zboru so bili zvoljeni v odbor: Juraj Režek (predsednik), Jakob Furlan (blagajnik), Fr. Črnagoj, Jakob Dimnik (predsednika namestnik), Luka Jelenc, Alojzij Kecelj (tajnik), Anton Likozar, Ivan Petrič in Janko Žirovnik. Za pregledovalce računov so bili izvoljeni: Fran Gale, Fran Marolt, in Vendelin Sadar.

V dobi od 1. jan. do 31. dec. 1912 sta pristopila dva uda, umrla pa dva.

Neizprosa smrt nam je poleg vpo-kojenega učitelja Frana Jurmana ugrabila tudi vsestransko delavnega Frana Ks. Trošta, nadučitelja na Studencu. Slednje imenovani pokojnik je bil kremenitega značaja, izboren tovariš in učitelj, zgleden soprog, skrben oče, neprecenljiv gospodar v domači hiši in javnih zastopih. Njegova vestnost, zanesljivost, vztrajnost in marljivost — te redke lastnosti umrljivega človeka — naj v nas vedno bude spomin nanj, ki je v krepki moški dobi, t. j. mnogo prezgodaj, ostavil svoje najljubše in nas tovariše. Oba blaga pokojnika naj počivata v miru!

Društvo je imelo koncem leta 1912. 104 ude, 36 vdov, 26 sirot po očetu ter 5 sirot po očetu in materi.

Vloge so se reševale kurentnim potom ali pa v sejah. Seje so bile tri.

Ker društvo ne dobiva novih udov v primernejem številu, slučajni smrti pa se množe, je naravno, da je primanjkljaj vsako leto večji. Društveni odbor se je večkrat razgovarjal o odpravi tega primanjkljaja, a vsakokrat se je pokazala možnost le v tem, da se zviša udnina. Toda v teh časih obče draginje in ob majhnih učiteljskih plačah ne moremo misliti na zvišanje, ker vsak izmed nas težko utrpi že sedanjih zvišek letnine. Sicer pa naj nas vsakoletni društveni primanjkljaj ne vznemirja, ker je društvo tako močno, da lahko prenese precejšnje število zaporednih, nesrečnih let. Saj je bil primanjkljaj tudi v upravnih letih 1901/2 in 1903/4, ki pa ni nikogar razburjal, pač pa je odboru narekoval boljše gospodarjenje z društvenim imetjem. Zato so se prodale obligacije, ki so se obrestovale po 4:2 odstotka. Izkupilo teh in večina hranilnih vlog s 40 odstotnim obrestovanjem sta se naložila tako, da je obrestna mera poskočila na 5 odstotkov, kar je dalo že v prihodnjem poslovnem letu, t. j. 1905, prirastek 2072:03 K.

Ko bi § 18. in 19. pravil ne zahtevala, da se vsakoletni preostanek prišteva nedotakljivi glavnici, bi imelo društvo danes manjšo glavnico, pa po prirastkih nastali ogromen rezervni fond v pokritje eventualnih primanjkljajev. Vsi denarni zavodi imajo rezervne fonde, le naše društvo ga v svojih pravilih vsaj direktno ne omenja. § 40. pa pravi: »Ako bi se prigodilo, da bi društvo moralo nehati, se morajo predvsem izpolniti zaveze, v katere je bilo zavezano društvo v tistem času. Ako kaj imetja ostaja, ga občni zbor porabljuje za kak enak namen.«

Če primerjamo §§ 18. in 19. s § 40., mislim, da ni predrzno rečeno, ako smatramo društveno imetje združeno z rezervnim fondom, ki je v pokritje potrebščin dotakljivo.

Dasi imamo že par neugodnih društvenih let za sabo in nekaj pred sabo, se nam, kar sem že prej omenil, zaradi močnega društvenega fundamenta ni bati nikake nezdode, ker se je v dobrih letih toliko prištedilo, da se bo tudi v slabih letih prav lahko izhajalo in naših podpor potrebe ter vredne vdove in sirote bodo

vedno dobivale to, kar jim je v pravilih zajamčeno. In to jamstvo nam jemlje skrbi in daje pogum, da neustrašeno korakamo v bodočnost. (Poročilo se brez debate odobri.)

Blagajnik Jakob Furlan prebere računski zaključek, ki izkazuje 13.327 K 72 h prejemkov in 15.067 K 62 h izdatkov; torej 1739 K 90 h primanjkljaja. Ko pojasni blagajnik razna vprašanja, ki jih je stavil tovariš Simon Punčuh, se blagajnikovo poročilo soglasno odobri.

Imenom pregledovalcev računov izjavlja Vendelin Sadar, da so račun in knjige v vzornem redu ter predlaga ab-solutorij blagajniku in odboru, kar se soglasno odobri.

Tajnik prebere lepo sestavljeno poročilo s 4 predlogi tovariša Simona Punčuha, ki merijo na pokritje in odpravo primanjkljaja in na nalaganje društvenega denarja. Po daljši debati, katere so se udeležili tovariši: Fr. Črnagoj, Iv. Petrič, Iv. Šega in tajnik, je 1., 2., 4. predlog predlagatelj umaknil, 3. predlog, da bi se letnina s 1. jan. 1914 začasno zvišala na 24, oziroma 14 K, se pa odkloni.

Izvoljeni so bili dosedanji odborniki in pregledniki računov.

Predsednik se zahvali za obilno udeležbo in za zanimanje, s katerim so zborovalci sledili razpravam, posebno poudarjaje dobro voljo tovariša Punčuha ter zaključuje zborovanje z iskreno željo, da se leto obsorej zopet zdravi snidemo!

Gospod Benda.*

(Glas s Koroškega.)

Odkar smo dobili za deželnega nadzornika g. Bendo, se je položaj med Slovenci in Nemci poostiril. Benda je prišel na krmilo po volji znanega župana celovškega, Metnitza. Vihar, ki je bil prihrumel iz krogov srednješolskih učiteljev, so sicer pomirili celovski germanski duhovi, ali nam učiteljem-Slovincem je ta gopod že dovolj škodoval in njegova oseba nam bo zatorej predmet še marsikaterega razmotrivanja. Benda je sluga tistega Metnitza, ki je dirigiral tudi prejšnjega deželnega predsednika Heina. To ni morda kakšna skrivnost, ki jo podajamo tu javnosti, o ne: o tem čivkajo pri nas že vrabci po strehah. Ker so združeni Volksratovci postavili Bendo h krmilu, se je moral mož preseliti v Metnitzevo hišo, saj bi sicer mogel imeti tudi kakšno samostojno misel. Tako pa G. Metnitz kar pozvenčka Bendi, pa sedlata junaka germansko kljuse.

Gospoda Bende se slovenski učitelj sploh ogibljuje. Sicer je član deželnega šolskega sveta in bi moral kakor uradnik brez Volksratovega vpliva odgovarjati posetnikom. A Benda molči, če slučajno ne ve podati pravičnega odgovora. On molči in se smeje! Zatorej mu Nemci to lastnost visoko vpoštevajo in pravijo, da je Benda mil in prijazen. Svest si svoje moči — »Bei uns vergibt alle Stellen der Volksrat, auch die niedrigste Dienerstelle« — predlaga Volksrat imenik vseh nemčurjev in pa tudi imena »črnih Slovencev« Bendi. Seveda slovenskemu učitelju nič ne pomaga, če je izvrstno kvalificiran in če ima več službenih let.

Celovski gospodje in gospodične že letajo potem tako dolgo, da zasedajo slovenske kraje nemški učitelji ali strastni nemčurji. Ker se ti ne morejo sklicevati na nobene duševne vrline, so sploh le

* Primerjaj »Edinost« št. 83 z dne 25. f. m. Uredništvo.

nemški — agitatorji. Mečejo se s strastjo v boj zoper mirne Slovence. To si še nekateri prostaški nemškutarji štejejo v posebno zaslug. Tako imamo v Koroški Turčiji precej nemčurjskih in nemških učiteljev, kateri so pijančki. Seveda je plača le borna; zato si duševna reva srka idealov iz žganja. Za to zlo ponuja Benda nemčurjem zdravilo: Nemški »Zweigvereini« naj bi osnovali takomenovane častne svete. (Ehrenrat.) Nemški učitelji so v tej zadevi že na nogah. V Beljaku menda je učitelj Brugger izstopil iz učiteljskega društva, ker ga niso izvolili v tak Ehrenrat. Kako okrajni šolski nadzorniki vzgajajo v nemškem duhu, to bomo še pozneje ožigosali.

Slovenskim značajnim učiteljem delajo vsemožne zapreke. In kako znajo nemčurji lagati, ko gre za njihove namene! Pri neki kompetenci se je izrazil Barczajev sluga proti učitelju-kompetentu, da krajevni šolski sveti ne marajo slovenskih učiteljev. Splošno so bili taki izreki za časa Heinove vlade običajni. Tisti Barczajev sluga se je nalagal, da je krajni šolski svet v L. protestiral proti učitelju Slovencu. Prizadeti učitelj pa je v tem slučaju vprašal načelnika in slovenskega župnika tega kraja, če je to resnično? Krajni šolski svet je samo dodal opazko, da nima nič proti nobenemu kompetentu, Benda pa je v tem slučaju nadučiteljsko mesto oddal učitelju, ki mu ne bomo očitali posebne — sposobnosti, pač pa konstatiramo, da ima za celih sedem službenih let manj, nego prosilec Slovenec.

Obupen položaj učiteljstva na Češkem.

Odkar nemška obstrukcija preprečuje delovanje češkega deželnega zbora, leze ta bogata dežela v vedno hujše gmotne škrupce. Od leta 1908. se ni ustanovilo nobeno novo učiteljsko mesto, ker ni denarja. Absolvirani učiteljišči ostajajo zato v velikem številu brez služb. Že sedaj je na Češkem 3000 učiteljev brez mesta, začetkom julija se jim pridruži še kakih 1200 novih absolventov učiteljskih zavodov, tako, da se lahko računa na 4000 nenastavljenih učiteljev. Nad 100 učnih oseb čaka samo še na obljubljeni ureditev plač, da stopijo potem v pokoj, ker že nad 40 let služijo in napravijo tako prostor novim močem. Akov državni zboru zopet ne bo sprejet finančni načrt, ki bi Češki prinesel 10 milijonov, potem češka dežela junija ali julija svojih učiteljev ne bo imela s čim plačati.

Iz naše organizacije.

Skupne zadeve.

Občni zbor »Hranilnice in posojilnice Učiteljskega konvikta« se je vršil dne 20. t. m. popoldne: Po VII. rednem občnem zboru (dne 2. februarja 1911) se je konstituiralo načelstvo v svoji seji dne 11. februarja 1911 tako-le: Načelnik Ivan Bernot, c. kr. strokovni učitelj; načelnikov namestnik Jak. Dimnik, mestni nadučitelj; blagajnik Alojzij Kecelj, mestni učitelj; člani: Anton Likozar, nadučitelj v salezijanskem zavodu; Juraj Režek, mestni učitelj; Vita Zupančičeva, strokovna učiteljica ustanovnega zavoda za gluhoneme; vsi v Ljubljani. Zadruga uradnika sta Vendelin Sadar, mestni učitelj v Ljubljani in Ivan Petrič, učitelj v Sp. Šiški. Zadruga je član »Zadružne Zveze v Celju«, ki je izvršila zakonito predpisano revizijo dne 28. decembra 1911. Nadzorstvo je izvršilo glavno revizijo dne 11. februarja 1911. Načelstvo je imelo tekmo poslovnega leta 23 sej. Zadruga uraduje razven praznikov vsak četrtek od pol 2. do pol 3. popoldne in vsako soboto od 6. do 7. ure zvečer. Koncem leta 1910. je bilo 499 zadržnikov s 5585 deleži; leta 1911. je pristopilo novov 52 zadržnikov s 1193 deleži; koncem decembra 1911 pa je postala pravoveljivna odpoved 973 deležev; izstopilo je 24 zadržnikov; tedaj je koncem 1. 1911. 527 zadržnikov s 5805 deleži. Koncem leta 1910. je bilo 226 hranilnih knjižic v vrednosti 188.727 K 67 v, nanovo se je izdalo 23 hranilnih knjižic, uničilo pa 36. Obstoji torej 213 hranilnih knjižic v skupni vrednosti 194.356 K 88 v in znaša povprečna hranilna vloga 912 K 77 v. Zneski do 200 kron se izplačujejo takoj, oziroma naslednji uradni dan. Za zneske do 1000 K velja 14dnevna, za zneske nad 1000 K pa mesečna odpoved. Rentni davek plačuje za druga sama. Zadruga ima pravice po § 15 svojih pravil za povečanje prometnega fonda najemati izposojila in sprejemati hranilne vloge do višine podpisanih deležev 290.250 K. Hranilne vloge se sprejemajo od vsakega, akotudi ni zadržnik. Obrestuje se po 5% in se obresti celoletno kapitalizirajo ter vračunajo od 1. in 16. vsakega meseca. Koncem leta 1910. je bilo

496 zadržnikov dolžnikov, ki so dolgovali 213.918 K 49 v. Posodilo se je nanovo 111 zadržnikom, 85 zadržnikov pa je posojila popolnoma vrnilo. Torej je dolžnikov 522, ki dolgujejo skupaj 223.536 K 08 v ali povprek 428 K 23 v. Cisti dobiček znaša 2379 K 60 v. Rezervnemu fondu se je pripisalo 1127 K 62 v.

Kranjsko.

Ljubljansko učiteljsko društvo je na Jožefovo imelo svoj 15. redni letni občni zbor. Udeležba je bila nenavadno obila, kar priča, da se napredno učiteljstvo, čim bolj zatirano, tem tesneje drug drugega oklepa. Predsednik tovariš Jakob Dimnik da po presrčnem pozdravu besedo tajniku tovarišu Vendelinu Sadarju, ki pojasni marljivo delovanje odbora. Iz blagajniškega poročila tovariša Ludovika Dermelja povzamemo veselo vest, da ima društvo nad sto kron imetja, kar je za sedanje razmere, ko naše višje oblasti bijejo napredno učiteljstvo, kjer le morejo, vesel pojav. Za marljivo delovanje je odbor priznanje s tem, da ga je z vzklikom občni zbor izvolil in mu poveril, da tudi še v naprej tako koristno in plodonosno zastopa napredno ljubljansko učiteljstvo.

Občni zbor Narodne šole v Ljubljani se je vršil v četrtek dne 20. marca 1913, v Narodnem domu. Predsednik društva tov. Anton Razinger pozdravi navzoče člane ter govori o prerani smrti odbornika tov. Trošta Franc. Ks. Bil je mož živahnega temperamenta in jako vnet podpornik našega društva. Nato poroča tajnik o društvenem delovanju ter omenja dobrotnike društva, ki jim izreka odbor toplo zahvalo. Iz blagajniškega poročila je razvidno, da se je društveno imetje pomnožilo za 493 K 58 h ter znaša sedaj 6806 K 78 h. Društveni odbor ostane isti, le mesto umrlega Trošta se izvoli kot odbornik tov. Wider Karol. Odbor se je sledeče konstituiral: predsednik Anton Razinger, podpredsednik Jakob Dimnik, tajnik Franc Galč in blagajnik Alojz. Kecelj, odborniki pa so: Furlan Jakob, Likar Janko, Petrič Ivan, Režek Juraj in Wider Karol. Nato zaključil predsednik zborovanje ter se zahvalil za obilni obisk 41. občnega zbora.

Društvo slovenskih učiteljic je zborovalo dne 20. t. m. v prostorih št. jakobske šole v Ljubljani. Predsednica tov. M. Maroutova, šolska ravnateljica te šole, je pozdravila mnogobrojne zborovalke z navdušenimi besedami, s katerimi je izrazila svojo radost nad toliko stanovsko zavednostjo članic v tako kritičnih časih. (Živahno odobravanje.) Namesto obolele tajnice M. Mehetove je prečitala tov. Vita Zupančičeva tajniško poročilo, ki nam opisuje, kako marljivo je delovalo društvo v preteklem letu na polju gospodarske izomike svojih članic. Priredila sta se dva tečaja: gospodinjiski-kuharski in šivalni tečaj. Posečalo je oba tečaja dokaj članic, tako, da imamo že lepo število gospodinjiskih naobraženih koleginj. Društvo izpolnjuje tu vrzel, ki bi jo imelo izpolnjevati učiteljišče za dobo njih stanovske izobrazbe — ter se je s tem izkazalo popolnoma vredno podpore, ki mu jo je naklonilo vis. c. kr. naučno ministrstvo. Tečaja sta stala društvo mnogo novcev, a ni mu jih žal, saj so dobro naloženi v prid našemu narodu.

Blagajničarka tov. Ema Žerjavova nam je podala obračun društvenih dohodkov in stroškov. Tov. Sarkova in Šinkovčeva sta pregledali račune ter jih odobrili. Velezanimivo je bilo predavanje učiteljice gospodinjiskih tečajev, Jerice Zemljanove, o vedenju pri jedi, ki so zborovalke z napeto pozornostjo poslušale.

Med samostojnimi predlogi je bil najprej sprejet predlog tov. J. Miklavčičeve, da naj društvo tudi za preteklo leto izda »Letno poročilo« — kakor je bilo običajno. Prihranki, ki se s tem dosežejo — so tako minimalni, da ne dosežejo škode, ki je društvo s tem trpi.

Tov. Jerica Zemljanova predlaga, da naj naše društvo priredi letos »samaritanski tečaj« (o postrežbi bolnikov) ter se v ta namen obrne s prošnjo do društva zdravnikov. Sprejeto z odobravanjem. Pri razgovoru o draginjskih dokladah se je vnela živahna debata z ozirom na to, da listi pišejo, da so se te doklade delile le »vredni« učiteljicam. Zato meni podpredsednica tov. K. Drolova, da bi bile od draginjskih doklad izključene učiteljice opravilne prositi za disciplinarno preiskavo, ki naj dokaže, je li dotična učiteljica res ni bila vredna.

V tej debati je bil slednjič sprejet predlog tov. J. Miklavčičeve, ki predlaga, da naj se društvo slov. učiteljic obrne s prošnjo na vis. c. kr. vlado, ki naj pri vis. dež. odboru posreduje, da dobe vse učiteljice enako draginjsko doklado — saj se tudi pri dokladah za oženjene ni delilo »po previdnosti«. — Vis. c. kr. dež. vlada naj se še naprosi, da uradnim potom doleži — so li od doklad izključene učiteljice

res »nevredne« draginjskih doklad, kakor to trdijo »Slovenec« in »Slov. Učitelj«. —

Štajersko.

Učiteljsko društvo za ptujski okraj zboruje v četrtek, dne 3. aprila, ob 10. uri predpoldan v okoliški šoli v Ptujju po sledečem vzporedju: 1. Zadnji zapisnik. 2. Dopisi. 3. Šolstvo na Bolgarskem. (Dr. L. Pivkc.) 4. Slučajnosti. Tovarišice, tovariši! Zavedajte se v teh resnih časih, ki so nastopili za učiteljstvo, pomena svoje organizacije! — Ivan Klemenčič, t. č. predsednik.

Učiteljsko društvo za ormoški okraj zboruje v četrtek, dne 3. aprila, dopoldne ob 10. uri v ormoški okoliški šoli po nastopnem vzporedju: 1. Zapisnik zadnjega občnega zbora; 2. Dopisi, društvene in stanovske zadeve; 3. Vzgojne ideje v Ellen Keyini knjigi »Stoletje otroka«. Podava gđ. Micika Velnjerjeva od Sv. Bolfenka na Kogu. 4. Eventualna volitev delegatov za delegacijsko zborovanje Zveze slovenskih štajerskih učiteljev. 5. Slučajnosti. Knjige Slov. Šol. Matice so tu! Obilne udeležbe pričakuje odbor.

Učiteljsko društvo za brežiški in sevniški okraj ima v nedeljo, dne 6. aprila t. l., ob pol 11. uri dopoldne na Vidmu svoje drugo letošnje redno zborovanje. Dnevni red: 1. Čitanje zapisnika. 2. Poročila, dopisi in društvene zadeve. 3. Zadnjič izostalo predavanje o čebelarstvu. 4. Želje in nasveti. Cenjeni društveniki in društvenice se tem potom vljudno vabijo, da se udeležijo zborovanja v prav obilnem številu. Odbor.

Savinjsko učiteljsko društvo zboruje v četrtek, dne 3. aprila, ob 2. uri popoldne na Gomilskem. Dnevni red: 1. Zapisnik. 2. Dopisi. 3. Predavanje tov. Pečarja: »Bridek je naš stan, a sami si delamo še bridkejšega«. 4. Slučajnosti. Pred zborovanjem se vrši pevka vaja. Tovariši pevci naj se pripravijo na pesmi, ki so bile že za jensko zborovanje naznanjene.

Kozjansko učiteljsko društvo je zborovalo dne 16. marca v Kozjem. 1. Zapisnik zadnjega zborovanja se prebere in odobri. 2. a) Tovariš Knaflič opraviči odsotnost zaradi nujne zadeve in naznani vstop. b) Bivši predsednik tov. Pulko pošilja z Gorice pri Gornjem gradu društvu pozdrave. c) Izpremenjena pravila »Učiteljske tiskarne« se prečitajo. d) Prečita se dopis Zaveze, ki pravi, da naj društvo poroča, na katere Zavezine liste so posamezni tovariši naročeni. e) Pripravljalni odbor stalnega moškega pevskega zbora vabi učitelje pevce k vstopu, kar je pa za naš okraj zaradi slabih prometnih razmer neizvedljivo. f) Prošnji slov. učiteljiščnikov za podporo v svrhu vseslovenskega shoda slov. učiteljiščnih abiturientov in abiturientk se ugodi (10 K). g) Prečita se Lehrerbundov osnutek za regulacijo učiteljskih plač. h) »Učiteljska gospodarska zadruga« v Celju vabi društvo, naj pristopi k čekovnemu prometu, kar se pa zaradi premalega prometa odkloni. 3. Zapisnikar prečita poročilo o društvenem delovanju preteklega leta in 4. poda tovarišica blagajničarka svoje poročilo o stanju društvenega denarja. 5. Tovariš Lovše poroča o kmetijskem tečaju v Št. Juriju ob juž. žel. in poda učni načrt za nameravane kmetijske tečaje v ljudskih šolah. 6. Izvolil se je sledeči odbor: predsednik Miloš Germovšek, podpredsednik Fr. Lovrec, tajnik A. Volavšek, blagajničarka M. Šketova, odbornika: Ivan Krajnik in Anton Potočnik. 7. Na predlog tov. Potočnika se izvoli tov. Pulko enoglasno in z navdušenjem za častnega člana. Sledeče zborovanje bo majnika, in sicer na Pilštanju.

Goriško.

Goriško učiteljsko društvo ima dne 3. aprila 1913 v Gorici ob 10. uri predpoldne v dvorani pri »Zlatem Jelenu« svoj letni občni zbor. Dnevni red: 1. Nagovor predsednika. 2. Zapisnik zadnjega zborovanja. 3. Poročila a) tajnikova, b) blagajnikovo. 4. Volitev novega odbora. 5. Raznoterosti. K polnoštevilni udeležbi vabi odbor.

Književnost in umetnost.

Zvonček objavlja v četrti letošnji številki to-le izbrano vsebino: 1. Tone Rakovčan: Velikonočne. 2. Mali traven. Vinjeta. 3. M. Pirc: Kako je Tonček ragljal na Veliki četrtek. 4. Fran Žgur: Solnce. Pesem. 5. Cvetomirski: Martinčki. 6. Zager Rafael: Sraka in Jerebica. 7. Dorovljček. Podoba. 8. S—A: Kaj vse napravljajo iz papirja? 9. K. Str.: Češmin. (S podobo.) 10. Davorinov: Pri povodnem možu. Pesem. 11. Tone Rakovčan: V balonček. Pesem. 12. Davorinov: Prvi april. 13. Jan Reginov: Naš dedek. Pesem. 14. Hinko Medič: Težak račun. (S podobo.) 15. Cvetko Gorjenčev: Siroti. Pesem. 16. Tone Rakovčan: V noči. Pesem. 17. Tone Rakov-

čan: Zvezdica. Pesem. 18. Pouk in zabava: Zastavica v podobah. — Rešitev in rešilci. — »Prosvjeta« v Sarajevu. — Oddelek za otroke v ameriških vlakih. — Milijonsko voilo. — Češčina na dvoru rumunskega kralja. — Črnogorci o srbski vojski. — Čehi za Črnogorci. — Grki obolemim srbskim vojakom. — Kotiček gospoda Doropoljskega. — Kotičkove risbe.

Srednješolski vestnik.

** Za reformo goriške gimnazije. Iz Gorice poročajo »Edinosti«, da so pred dnevi nabirali po Gorici podpise na okrožnico za preustrojitev dosedanja c. kr. nemške državne gimnazije v realno gimnazijo. Podpisi so se pobirali večinoma krog nemških in slovenskih uradnikov. Kdo se sedaj v prvi vrsti poganja za preustrojitev tega učnega zavoda, nam sicer ni znano, vsekako pa smo zvedeli, da se je prvotno vlada sama zavzemala za to idejo. Da je taka izprememba na tem zavodu potrebna in sedanjim razmeram primerna, o tem je prepričan vsakdo. Da pa visoka vlada goji tolikšno zanimanje le za nemški zavod, ko sta z njim v zvezi tudi slovenski in laški oddelek, je pa zopet znak avstrijskega sistema, ki nalaga bremena vsem svojim narodom — in ta bremena so dovolj občutna za slehrni narod v tej državi — ocvirke pa daje le pretežnim svojim otrokom, v prvi vrsti seveda Nemcem. (V novjšem času bo tudi za Albance kaj.) — Lahko je spoznati na prvi mah, kam meri ta vladina nakana. — Z realno gimnazijo bo v prvi vrsti ustrezno nje dejanski potrebi za goriške in druge bližnje Nemce, Italijane in Slovence, da bodo prisiljeni pohajati ta nemški gimnazij, ako hočejo doseči ono znanje, ki ga nudi realna gimnazija. S preustrojitvijo tega dosedanjega nemškega zavoda v nov, modernejši, in s praktičnimi potrebami sedanjega časa strinjajoči se zavod, dobi slovenska dosedanja c. kr. gimnazija od vlade posreden udarec s tem, da ostane star, duhu časa ne več ustrezajoč humanistični učni zavod. Iz tu navedenega bi morali Slovenci sami izvajati posledice: če že nemška avstrijska vlada skrbi le za Nemce, skrbimo tudi mi zase. V prvi vrsti so torej poklicani naši vodilni faktorji vseh političkih strank, da se zavzamejo za reformo slovenskega dela c. kr. goriške gimnazije. Na dosedanjem slovenskem oddelku goriške gimnazije je od strani slovenske mladine naval tako velik, da če dovrši gimnazijske študije le polovica ali celo le tretjina sedanjih učencev, bo težko pripraviti vso to množico izšolanih ljudi do primerne eksistence. Torej na delo, komur veljajo te vrstice! Sedaj je čas.

** Nemško-avstrijsko srednješolsko zborovanje na Dunaju dne 17. marca se je bavilo z navalom k šolanim poklicem, s službeno pragmatiko profesorjev, s poukom nemščine, z gojenjem govornišva na srednjih šolah, s telesno vzgojo in stanovskim vprašanjem telovadnih učiteljev na srednjih šolah. Na zborovanju se je konstatiralo, da je v Avstriji 490 gimnazij in realk s pravico javnosti ter 58.000 dijakov. Število dijakov je v zadnjih desetih letih naraslo za 40 tisoč. Zaradi tega tudi ogromen naval k akademičnim poklicem. Izpit za srednješolske profesorje je v zadnjem času napravilo povprečno 800 kandidatov vsako leto, nameščeno pa je bilo samo po 300 profesorjev. To je ogromna nadprodukcija. Zato se naj srednješolci posvečujejo praktičnim produktivnim poklicem, ne pa v tolikem številu vseučiliškim študijam. Glede bodočnosti slovenskih filozofov daje precej zanesljive informacije »Društvo slovenskih profesorjev« v Ljubljani. Na dunajskem zborovanju je bil zastopnik naučnega ministrstva in nižjeavstrijskega deželnega šolskega sveta. Pri nas pa se za profesorska zborovanja nihče ne biga. Na skupščini slovenskih profesorjev je bil namesto zastopnikov šolskih oblasti — policijski komisar. Tako smo pri nas kulturni!

Politiški pregled.

* Italija in Avstrija na morju. Poslanec Palma je imel v italijanski zbornici znamenit govor, v katerem se je bavil z vprašanjem o obdržanju ravnotežja v Sredozemskem morju nasproti Franciji. Avstrija in Italija sta poklicani, vzdržati to ravnotežje in množiti svoje brodogve kakor je množila Francija. Torej skupno — proti Franciji! Ne ena proti drugi, Avstrija proti Italiji, oziroma Italija proti Avstriji, ampak skup proti Franciji. Ta bo imela 22 dreadnoughtov do leta 1912; treba torej, da Italija zgradi zopet 4 dreadnoughte in zopet 4 v letu 1916. Avstrija pa po dva vsaka tri leta do 1920.

* Masaryk o dohodu Srbov na Kosovo. V nekem češkem listu je napisal prof.

Šolske potrebščine Marija Tičar

vseh vrst priporočaj cenj. učiteljstvu in sl. šolskim vodstvom

trgovina s papirjem in galanterijo

Ljubljana, Sv. Petra cesta šte. 26

(nasproti „Zlate kaplje“.)

Zaloga Grubbauerjevih in Slatnarjevih zvezkov ter vseh priprav za obrtno-nadaljevalne šole.

Cene nizke!

Postrežba točna!

Toma Masaryk svoj spomin iz Beograda. Neki ranjeni srbski stotnik mu je opisal tako lepo in toplo dohod svojega oddelka na Kcsovo, da si je Masaryk čutil v dolžnost, obelodaniti ta opis vrlega srbskega stotnika: »Nikdar nisem čutil tako, kaj je narodna zavest, kakor pri pripovedovanju nekega ranjenega stotnika, s katerim sem govoril v Belemgradu. Šli smo čez gore in doline — je pripovedoval stotnik — in prišedši jih sem vojakom pokazal na polje pred nami: Bratje, tam je Kosovo! Polk je za trenotek zastal, ali samo za trenotek in krenili smo dalje z ostrim korakom. Vojaki so korakali tako hitro, da smo brzo dospeli tje. Zapazil sem, kako kar nakrat polk tiho koraka. Okrenem se in glej: vsi vojaki gredo po prstih, tiho, kakor da bi kdo v bližini spal, da koga ne prebudijo. In kar naenkrat, vrsto za vrsto, vsi vojaki se vržejo na zemljo, poljubljajo zemljo in kličejo: Kosovo! Kosovo! Kličejo tako ljubko in nežno, da so tudi meni pritekale solze in sem padel na tla in poljubil zemljo. In vsi ti moji vojaki vstanejo zopet, solze jim blestijo v očeh, tečejo jim po licih in brkah, pokrižajo se ter gredo dalje po Kosovem, tiho, tiho.«

*Reforme pri artiljeriji Jeseni 1912. so poljski artiljerijski polki dobili vsak še peto baterijo, tako da ima sedaj vsak regiment po 30 kanonov. V kratkem pa se tvorijo nove baterije tako, da bo štel vsak polk 36 topov.

Kranjske vesti.

—r— **Deželni službi se je odpovedal** znani tehnični publicist in sourednik inženirskega lista »Vijesti« inženir Dragotin Gustinčič in odpre 1. maja v Trstu kompanijsko tehnično pisarno za vsa gradbena, kulturnotehnična in zemljemerska dela. To je že drugi inženir, ki izstopa to zimo iz deželne službe. Slovenski inženirji se menda sploh ne počutijo preveč dobro pri deželnem odboru. V petih letih je izstopilo 7 slovenskih inženirjev iz deželnega stavbnega urada, 2 pa sta si oskrbela za vsak slučaj avtorizacije. Signum temporis!

—r— **Ljudskošolska služba.** Dopust se je dovolil oboleti učiteljci Mariji Mlakar na Vrhniki; nameščala jo bo suplentinja Hermina Kopal, zdaj na Blatni Brezovici; obolelo učiteljico Rozo Černe v Rudniku bo nameščala dosedanja suplentinja Marija Habe v Zg. Šiški. Obolelo učiteljico Marijo Mohorčič v Šturiji bo nameščala izprašana učiteljska kandidatinja Ljudmila Kavš. Namesto obolelega učitelja Fr. Trošta je imenovana za suplentnjo na ljudski šoli v Hrušici v ljubljanski okolici Marija Ruparjeva. Namesto obolele učiteljice Just. Schwingerjeve je imenovana za suplentnjo v Dolenji vasi Marija Rusova. Za suplentnjo na prvi mestni slovenski deški ljudski šoli v Ljubljani je imenovana Marija Pretnerjeva.

Goriške vesti.

—g— **Podpore obiskovalkam čipkarskih šol.** Deželni odbor je dovolil potrebnim in marljivim učenkam čipkarskih tečajev na Dol. Otlici 400 K, v Velikem Dolu tudi 400 K in v Čepovanu 200 K.

—g— **Občnega zbora Muzejskega društva za Goriško,** ki se je vršil 10. t. m. pri Zlatem jelenu, se je udeležilo precejšnje število članov. Za to važno društvo se kaže vedno več zanimanja in v kratkem bo lahko pokazalo v Narodnem muzeju, da so se tudi naši predniki že lahko kosali s tujimi narodi v marsičem. Predsednik, profesor Gvaiz, je pozdravil vse navzoče, želeč, naj bi pristopilo društvu kolikor mogoče dosti članov ter mu pripomoglo, da čim prej in kar najdostojnejše otvori Narodni muzej. S toplimi besedami se je spominjal pokojnega cesarskega svetnika Vodopivca, ki je bil jako vnet za društvo. Tajnik je poročal o stanju društva. Izstopila sta 2 člana, ker sta se izselila iz Gorice, 1 je umrl, nanovo sta pristopila 2; vseh članov je sedaj 70. Odbor je prav pridno zboroval. Obrnil se je pismeno do različnih gospodov, naj prispevajo kaj iz svojih zbirk za naš muzej. Vložil je tudi prošnjo za podporo in stanovanje na deželni odbor, a dozdej ta ni še rešil prošnje. Iz blagajnikovega poročila se spozna, da je stanje blagajnice sicer skromno, a povoljno. Velikih stroškov društvo dozdej ni imelo, zato je ostala skoro vsa članarina nedotaknjena.

Važno je poročilo društvenega gospodarja. Preteklo leto je prispevalo za muzej okrog 700 strank do 7000 predmetov. Največ je daroval učitelj Josip Balič iz Vrha sv. Mihaela, ki je poslal društvu 29 darov, v katerih so bile prav redke in zanimive stvari. Krasno zbirko narodnih stvari je podaril Tomaž Einspieler, c. kr. sodni svetnik v Ljubljani. Lepo zbirko slik je poklonil nadučitelj v p. Stres v Gorici. Po večkrat sta se spomnila društva z darovi E. Prinčič, nadučitelj v Pevmi in Vl. Koršič, učitelj v Šolskem Domu. Nabral pa je za društvo največ Josip Prijatelj, c. kr. vadniški učitelj v Gorici, ki sta mu prav pridno pomagala vrla Josip Gruntar in Franc Gruntar iz Kobarida. Prav marljivo sta nabirala tudi Peter Jejič, krojaški mojster v Šmarji in Leopold Brezigar, slikar v Plaveh. Občni zbor izreče vsem, ki so se trudili za prospeh Narodnega muzeja, najsrčnejšo zahvalo, proseč jih, naj ostanejo sotrudniki tudi v bodoče. Mnogo stvari bodo dali še razni gospodje. Ignacij Gruntar, c. kr. notar v Ribnici, ki je bil najboljši prijatelj pokojnega Simona Gregorčiča, je obljubil muzeju rokopise in pisma pesnikova, Andrej Lašič, c. kr. okrajni šolski nadzornik v Tolminu, pa zibelko, v kateri se je zibal Gregorčič. Ker se je nabralo že toliko stvari, je sklenil občni zbor, da najame za sedaj majhno stanovanje v Gosposki ulici št. 3, kjer bo mogoče obširno zbirko osnažiti, urediti in pripraviti za razstavo. Upamo, da dobi medtem društvo kako podporo in bo kmalu lahko otvorilo Narodni muzej. Prosimo pa vse rodoljube, ki so obljubili za muzej kaj prispevkov, naj nam dotične predmete kmalu pošljejo. Tudi od drugih, ki imajo kaj zanimivega, se obračamo s prošnjo, naj podare te stvari Narodnemu muzeju. Čim večja bo zbirka, tem lažje bomo prosili za podporo in tem prej bomo otvorili muzej. Mnogo bi lahko storili v tem oziru učitelji in dijaki. Marsikaj leži po deželi kje v podstrešju ter gineva. Prinesite te stvari nam, da se ne poizgube ali jih ne odnesejo tujci! Odbor upa, da bomo ob prihodnjem občnem zboru že otvorili svoj muzej ter se zanaša pri tem na podporo vseh pravih rodoljubov.

—g— **Za ubeglim tajnikom c. kr. okraj. šol. sveta v Gorici Rozino** je izdalo državno pravdnništvo tiralnico. V zadnjem »Tovarišu« je v poročilu o tem begu napravil stavec tiskovni pogrešek, ker piše, »... a ker je bil v sovrastvu« namesto pravilno, »a ker je bil v svaštvu z dvornim svetnikom«, so ga sprejeli v službo. — Nasprotni listi še vedno močnejše zvone o liberalnem defraudantu in učiteljskem prijatelju, a o Šukljatovem svaštvu previdno molče. Še enkrat pa povemo, da je bil Rozina pravi tip kvitiranega oficirja in nič drugega. Oblasti pa in to najbolj c. kr. še vedno greše v tem, da podeljujejo javne službe najrajše bivšim oficirjem, in to se je v tem slučaju maščevalo tudi pri c. kr. okrajnem šolskem svetu v Gorici.

Istrske vesti.

—i— **Poziv.** Stari slovanski običaj barvanja velikonočnih jajc (pirhov, pisanic) je tudi med Slovenci na Primorskem v navadi. Pirhe barvajo eno ali večbarvno. V drugem slučaju se uporabljajo v največjem času v tvornicah izdelani z barvami prepojeni papirji, s katerimi se jajca omotajo in nato skuhaajo; nekateri pokrivajo jajca z listjem in jih nato barvajo tako, da ostane prostor pod listom bel; zopet drugi omotajo enostavno jajce z raznobarnimi krpami, ki zapuščajo pri kuhanju sledove na njem. Vsi opisani mehanični načini barvanja seveda nimajo prav nobene vrednosti za onega, ki hoče proučavati pristno narodne običaje. Tem zanimiveje pa, študirati ornamentiko po starem narodnem načinu barvanih jajc. Tu se postopa na sledeči način: Ornamenti se narišejo na jajcu z raztopljenim voskom. Ko se vosek strdi, se jajce namoči, oziroma skuha v barvi, nato se ornamentika pokažejo v beli barvi. Tudi večbarvne ornamente s ponavljanjem opisane pokrivanja z voskom. Zbiratelji narodnih ornamentov imajo tu hvaležen delokrog, zakaj take zbirke ne zaostajajo glede zanimivosti za zbirkami narodnega vezenja in podobnega. V nekaterih muzejih (Praga, Dunaj, Levov itd.) hranijo že velike zbirke takih pisanic. Kdor jih je videl, bo priznal, da je naša dolžnost,

zbirati tudi na Primorskem lepe pirhe poleg drugega »narodnega blaga«. Zbirka teh pirhov je najprej namenjena za Jadransko razstavo na Dunaju, uporabila se bo pa pozneje še v druge kulturne namene. Zato se pa obračam do slov. intelligenc (posebno na deželi) z uljudno prošnjo, da mi gre pri tem zbiranju na roko. Posebno deložstvo in učiteljstvo, bi moglo pri tem delu uspešno sodelovati. — Nabrane pisanice (seveda le z ornamentom okrašene) naj se pošljejo podpisane ali v dar ali s priloženim računom. Na zahtevo se po zaključku razstave vrnejo. Dobrodošla bi bila tudi pisana obvestila, kje bi se opisano blago dobilo.

Prof. Saša Šantel, Pazin (Istra).

Splošni vestnik.

Odklikovanja. Cesar je odklikoval več pisateljev in vseučiliških profesorjev s častno odkliko za znanost in umetnost. Med odklikovanimi je tudi znani nemški pisatelj Peter Rosegger.

Nemcev so ob ljudskem štetju 1910 našli v Avstriji 9.950.266, pomnožili so se za 8,8%, medtem ko se je vse prebivalstvo pomnožilo za 9%. Splošno se je število Nemcev v donavskih in alpskih deželah kakor tudi na jugu izvemših na Kranjskem pomnožilo, v sudetskih deželah, v Galiciji in Bukovini je pa število Nemcev padlo. Na Kranjskem znaša nemški primanjkljaj 0,2%, na Stajerskem se je pa število Nemcev povišalo za 1,8%, na Koroškem za 4%, v Trstu za 0,3%, na Goriškem za 0,3%, v Istri za 1,2% in v Dalmaciji za 0,1. Padlo je pa število Nemcev na Češkem za 0,5%, na Moravskem za 0,3%, v Šleziji za 0,8%, v Galiciji za 1,8%, v Bukovini za 0,8%.

30letnica elektrotehnike se praznuje te dni. Sicer so poznali električni tok že davno prej, a prva Edisonova žarnica je zagorela l. 1881. Toda še takrat ni šlo po godu. Šele od l. 1883 lahko računimo zgodovino elektrotehnike, ki si je od takrat do sedaj osvojila vsa polja človeškega izuma. Luč in kurjava, vozovi in stroji, zdravilstvo in kemija, vse je danes v zvezi z električno silo. Res, kolosalen napredek v 30 letih!

Dohodki državnih železnic so bili v februarju l. 1912 za 457.048 K večji kot so letos v istem času.

Tehnika in reforma uprave. Na zadnji seji komisije za reformo uprave je minister baron Haertl priznanja vredno dokazal, da stroški za državno upravo prav nevarno rastejo, kar zlasti provzročuje veliko naraščanje uradništva. Zanimivo je, piše »Stalna delegacija avstrij. inženirjev«, da so juridična in računska uradniška mesta pri centralah neprimerno bolj pomnožena, kakor pa tehnična in to pa v kljub temu, da se je tehnični obrat v državi v zadnjih desetletjih naravnost nepričakovano razvil. Tudi napredovanja tehnikov so neprimerno manj ugodna, kakor ona juristov. Dosti upravnih organizacij kaže še vedno ono lice, kakor ob ustanovitvi in Jožef II. in Franc I., ki bi bila gotovo jako neprijetno iznenadena, ko bi videla, kako okorne in neizpremenljive so ostale njune stvaritve, namesto da bi se bile naravno razvijale.

O Gabelbergerjevi stenografiji v Bolgariji piše znani stenograf, vladni svetnik Noe v »Grazer Tagblattu«: »V Bolgariji je uvedena Gabelbergerjeva stenografija od leta 1905. Kot prosti predmet na gimnazijah in učiteljskih. Ministrstvo za notranje zadeve je izdalo naredbo, naj se nastavljajo pri večjih občinah, če le možno, stenografije večji tajniki. Tudi pri armadi so se uvedli zaradi ministrske odredbe tesnopisni tečaji. Že od leta 1904. obstoja v Sofiji izpitna komisija za učitelje stenografije. V bolgarskem parlamentu obsega tesnopisna pisarna 1 načelnika, 5 revizorjev, 8 stalnih in 8 dnevno plačanih stenografov. Okrajni zastopi v Sofiji, Plovdivu in Stari Zagori pritegujejo pri svojih skupščinah 6 do 8 stenografov proti dnevnemu odškodnini. Večja tesnopisna biroja obstojata tudi pri magistratih v Sofiji in Plovdivu. Gabelbergerjevo stenografijo je priredil za Bolgare l. 1879. prof. Bezenšek (štajerski rojak iz celjske okolice), ki so ga sedaj tudi poklicali v vojaško službo. Sofijsko tesnopisno društvo je poučevalo to leto 53 oseb, med njimi 40 žensk, v tesnopisju. Kot prost predmet se poučuje tesnopisje na vseučilišču v Sofiji, 30 gimnazijah, 5 učiteljskih in 3 trgovskih šolah. — Vseh učencev in učenk je 2631.«

V zadnji izdaji je bil priložen prospekt: Anton Novačan, Naša vas II. del, katera knjiga je ravno izšla. Prijazen sprejem, ki ga je našel že I. del, daje upanje, da nam nudi založna knjigarna Ig. pl. Kleinmayr & Fed. Bamberg v Ljubljani z drugim zvezkom te knjige nekako Velikonočno darilo. Knjiga stane broširana K 3, vezana K 4.50 in se dobi v vseh knjigarnah.

Iz slovanskih pokrajin.

—o— **Poljaki v Nemčiji.** Poljsko kraljestvo je bilo svoje dni slavno. Leta 1683. je poljski kralj Sobieski rešil sam Dunaj pred Turki. Poljsko kraljestvo so leta 1773. kosoma začeli trgati Prusi, Rusi in Avstrija; leta 1795. so bili razdeljeni še ostanki; Avstrija je dobila pozneje še Krakov. Umrlo je poljsko kraljestvo. In Poljaki so bili vsekar verni katoličani. Dandanašnji žive v Nemčiji 4 milijoni, v Avstriji 5 milijonov, v Rusiji 6 milijonov Poljakov; 2 milijona jih je raztresenih po vsem svetu. Rusija zatlačuje v Poljakihs vsako gibanje po svobodi. Avstrija ravna z njimi lepo, ker držijo v državnem zboru z Nemci, pa svobode jim tudi ne more dati. Nemčija Poljake hudo stiska. Tisti 4 milijoni Poljakov nimajo tam niti ene poljske šole; ne smejo je imeti. Poljski starši so kaznovani, če njihovi otroci molijo v materinem jeziku. Javnih zborovanj Poljaki v Nemčiji nimajo, ker se javno ne sme poljsko govoriti (Staatssprache deutsch); ali pa če so taka zborovanja, so nema. Ker se govori poljsko ne sme, nemščine pa bi »poslušalci« ne pripustili, dele »govorniki« svoje tiskane govore, in ljudje se zopet razhajajo. Leta 1885. so ustanovili Prusi državno komisijo za nakupovanje poljskih zemljišč in naseljevanje Nemcev tam. V 5 letih je porabila komisija 500 milijonov mark, od Poljakov pa mogla kupiti le 80.000 oralov zemlje. Pa še to se je Poljakom zdelo preveč. Prej pijančevanju vdani, so začeli varčevati in ustanovljati gospodarske in denarne zadruge. Minilo je zopet 5 let in ni bilo več poljskega mesta in trga brez poljske banke. Leta 1907. so imeli Poljaki na Pruskem že 230 bank in 250 gospodarskih zadrug. In v 20 letih so te banke in zadruge pridobile na Pruskem Poljskem ljudem 150.000 oralov zemlje, ki je bila doslej vedno v nemških rokah. Nas Slovence opominjajo ti dogodki: Ne prodajaj rodne grude za nič na svetu je ne prodaj! Če jo pa le moraš prodati iz rok, srca rodni grudi ne odtegni in skrbi, da jo dobi Slovenec, Slovan! Imovitejši kupujte v slovenskem ozemlju, zlasti ob jezikovnih mejah posestva! — Zgoraj omenjena komisija je imela pre malo uspehov, zato so sklenili zakon o nasilnem razlaščenju poljskih posestev, zakon, kakršen bi bil nemožen celo v Turčiji. Pred vsem svetom se mora sramovati Nemčija, da se je tako daleč spozabila in v zakonila rop. Dne 26. prosinca t. l. je prišel plačilni dan. Poljski poslanci v nemškem državnem zboru v Berlinu so predlagali zaradi razlaščenja poljskih posestev državnemu koncelarju nezaupnico, ki je bila z ogromno večino sprejeta. Za njo je glasovalo 213 poslancev (Poljaki, socialisti, kat. središče, po en Francoz, Danec, liberalec), proti njej 97 (konservativci in nacionalni liberalci); 43 narodnih naprednjakov se je vzdržalo glasovanja. Kreпка zaušnica! A do prekmeta ne pride, dokler ne bo nemški napuh ponižan — na bojišču.

—o— **Hruški abšinentje** izdajajo svoje glasilo »Novi život«. List javlja, da v Budimpešti pripravljajo zakon, po katerem se bodo gostilne morale v soboto popoldne zapreti in se bodo smele šele v ponedeljek odpreti.

—o— **Kulturna sila slovanskih narodov.** V splošni kulturi v Slovanstvu imajo posamezni slovanski narodi pismenih ljudi: Čehi 93,77% (Nemci le 91,84%); Slovenci 68,53%; avstrijski Poljaki 47,52%; Bolgari 28,40%; Srbobratje 24,80%; Rusini 21,87%; Rusi 19,78%. Slovenci, dasi skoro najmanjši slovanski narodič, kakor piše »Omladina« smo se povzpeli v splošni kulturi v Slovanstvu na izza Čehov prvo mesto!

—o— **Dr. Miša in Angjela Vuič.** — Srbski poslanik v Rimu, Vuič, velik srbski rodoljub, bivši srbski min. predsednik, je bolehal že dlje časa, slednjič iskal pomoči na Sušaku in umrl. Zena Angjela ga je ljubila neizmerno in ko se mu je bolezen

slabšala, je rekla, da brez njega ne more živeti. Pognala si je kroglo v sence in je umrla na rani.

Razgled po šolskem svetu.

— **Učiteljsko društvo v Jabloncu na Češkem** poziva vse deželne poslance, naj izmed pravih pogajanj izločijo in rešijo vprašanje regulacije učiteljskih plač in v slučaju, da se to ne bi doseglo, poziva deželno učiteljsko organizacijo, da le-ta izvrši predpriprave za demonstrativni učiteljski štrajk!

— **Na vseučilišču v Levovu** so bile krvave demonstracije. Poljski dijaki so bojkotirali 6 židovskih študentov. Ti so se uprli, in prišlo je do spopadov. 5 dijakov je ranjenih težko, 10 lahko.

— **Šolski uspehi Poljakov.** Kakor zatrjujejo poljski galicijski listi, bo poljska gimnazija v Biali letos meseca septembra podržavljena. Poljska gimnazija v Biali je velikega pomena za šlezzijske Poljake, zakaj Biala leži na sami galicijsko-šlezzijski meji in s podržavljeno poljsko gimnazijo bodo edino šlezzijski Poljaki mnogo pridobili. Vso akcijo za podržavljenje vodi energično in uspešno Poljsko kolo na Dunaju, ki je pridobilo zgoraj imenovani gimnaziji že od 1. prosinca t. l. sem tako državno podporo, da se bodo z njo lahko krili vsi stroški celih osem mesecev. Kakor je videti, se poljska delegacija na Dunaju kaj vestno trudi za svoje rojake v Šleziji. Češka delegacija pač ne kaže take skrbi in delavnosti za češko šolstvo v Šleziji kakor vse hvale vredna poljska delegacija. Zato pa tudi češko šolstvo v Šleziji kar z mesta ne more.

— **Jubilej ruskega učenjaka.** Ruski učenjak, vseučiliški profesor Vladimir Ivanovič Lamansky, je praznoval 21. svečna 60letnico svojega delovanja. Vzgojil je celo šolo slavistov, ki poslujejo na raznih ruskih vseučiliščih in akademijah. Lamansky je živel svoj čas v Pragi in na Moravskem. Zdjaj mu je 80 let.

— **Visoka slovaška šola v Ameriki.** Ameriški Slovaki so pričeli akcijo, da bi se ustanovila v Novem Jorku visoka slovaška šola.

— **Ruski učenjak umrl.** V Petrogradu je preminul profesor eksperimentalne medicine dr. Vladimir Podvisockij, urednik zdravniškega strok. lista »Ruski Vrač«. V Kijevu je izdal velika zdravniška dela o patologiji in bakteriologiji. Več njegovih del je preloženih na druge jezike.

— **Smrt vseučiliškega profesorja.** Na Dunaju je umrl vseučilišni profesor dr. med. Edvard Schiff. Bil je eden najznamenitejših dermatologov.

— **Alkohol in šola.** Na kongresu ruskih zdravnikov za otroške bolezni v Peterburgu je bilo na dnevnem redu tudi alkoholno vprašanje. Dr. Sergej Bobrinski iz Moskve je povdarjal, kako nujno potrebno je, da se še v šolskih letih začne dušno in telesno vplivati na otroke, da se obvarujejo pred pijanstvom in ako so mu že zapadli — kar se tudi godi — zopet odvrnejo od njega. Že v ljudski šoli naj se mase uče spoznavati največjega sovražnika človeške sreče — alkohol, ki uniči dušo in telo. Že v šoli se jim ucepi protialkoholno mišljenje; alkohol jim bodi — strup. Združiti se morajo za rešitev mladine pred alkoholizmom zdravniki, pedagogi in duhovščina. V šoli bodi pouk o škodljivosti alkohola obvezen. Šolska mladina se organiziraj v protialkoholnih društvih in zvezah in navajaj na boj proti alkoholu.

— **Okolo 14.000 juristov** študira sedaj na avstrijskih visokih šolah.

— **Mladina in kinematografi.** 1. marca letos je v Hamburgu stopila v veljavo policijska naredba, ki jako omejuje obisk mladine v kinoglediščih. Otroci izpod 6 let sploh ne smejo več v kinematograf. Otrokom od 6. do dovršenega 16. leta je pa vstop dovoljen le k predstavam, ki jih policijska oblast posebe kot take dovoli; te predstave za otroke se morajo najkasneje ob 8. uri zvečer končati. Po tej uri osebe pod 16. letom sploh ne smejo več v kinematograf, ako so pa že prej notri, se morajo odstraniti.

— **Ženski seminar za javno socialno delo.** V Frankobrodu n. M. se je ustanovil zavod, v katerem se bodo izobraževale ženske osebe za razne poklice na socialnem polju v državnem, občinskem in cerkvenem področju. Sprejemale se bodo ženske z dovršeno srednješolsko izobrazbo: pouk bo trajal 2 do 3 leta.

— **Kongres za antialkoholno vzgojo mladine.** V Berlinu se odpre dne 26. t. m. prvi nemški kongres za antialkoholno vzgojo mladine. Kongresu predseduje državni kancelar.

— **Dva milijona rubljev vseučiliščem.** Pred nekaj dnevi je v Libavi (rusko mesto ob Baljalskem morju) umrl inženir Semikolnikov, ki je vse svoje ogromno imetje

— dva milijona rubljev — zapustil ruskim visokim šolam.

— **Mednarodni kongres za telesno vzgojo.** Dne 17. t. m. je bil v slavnostni dvorani Sorbonne v Parizu ob prisotnosti predsednika Poincareja in naučnega ministra Steega otvorjen mednarodni kongres za telesno vzgojo.

— **Ljudska izobrazba in sedanja balkanska vojna.** Sedanja balkanska vojna je najboljši dokaz, kako mogočen činitelj je ljudska izobrazba. Saj se imajo zavezniki edinole tej zahvaliti za svoje sijajne zmage nad sicer neprimerno številnejšim in tudi sicer v vsakem drugem oziru močnejšim sovražnikom. Govore naj številke: Zavezniki so imeli vsega vkup 9,890.000 podanikov, Turčija pa 24,029.000, torej dvakrat toliko. Turška je na leto izdala (l. 1911.) za šole 22,870.000 frankov, zavezniki pa 36,070.000 frankov! Vojnega davka pride na Turškem na vsakega prebivalca po 19,7 frankov na leto, pri zaveznikih pa po 9,7 frankov; obratno pa pride na Turškem prosvetnega davka po 0,9 frankov na prebivalca, pri zaveznikih pa po 3,9 frankov. To jasno in glasno govori. Turčija je leta 1911. izdala za vojsko 257 milijonov frankov, vsi zavezniki skupaj pa samo 98,480.000 frankov, torej dvainpolkrat manj — in vendar so ostali zmagovalci! Medtem ko je Turčija za šolstvo izdajala le desetino tega, kar je žrtvovala za vojsko, so zavezniki v vojne svrhe izdajali le dvainpolkrat več kakor za ljudsko prosveto. Na Bolgarskem je od leta 1906. do 1911. šolski proračun narastel za več nego dvakrat toliko, vojni pa samo za polovico. V Srbiji sta šolski in vojni proračun narasla v istem sorazmerju. Turčija je šolski proračun le za nekaj malega zvišala, turški vojni proračun pa se je v zadnjih 10 letih podvojil. Črnagora, ki troši za vojsko na leto 200.000 frankov, daje za šolstvo 98.000 frankov.

Raznoterosti.

* **Aviatika v službi gospodarstva.** Nižegorska gubernijska uprava je določila 500 tisoč rubljev za raziskavo cele gubernije glede plodnosti in njene odvisnosti od orografije v posameznih krajih. Strokovnjak, ki je delo prevzel, si je za pomočnika vzel aviatika Rossinkega. Namesto, da bi gaziral blato in prah po deželi, bosta sedela lepo v aeroplanu in si iz višine ogledala pokrajino. Poleti bodo za sedaj služili le za rekognosciranje; najvažnejši kraji se bodo fotografirali. Na podlagi fotografije dognati dolžino črte ni težko; doslej se je tega načina že dolgo posluževala arhitektura, sedaj bo prvokrat služil tudi topografiji.

* **Pisalni stroj v službi brzojava.** Parižan S. Pollak v Novem Jorku je sestavil pisalni stroj za brzojave, na katerem se lahko brzojavi 40.000 besed na uro, in sicer stroj na sprejemni postaji celo brzojavko lepo čitljivo napiše v tiskanih črkah kakor navadni pisalni stroj. V primeri z Morsejevimi znamenji je to velik napredek. Na oddajni postaji se pri brzojavljanju pritiska na tipke ravno tako kakor pri pisanju na navadni pisalni stroj.

* **Tadeusz Sulima Popiel umrl.** V Krakovu je preminul sloveči poljski slikar Tadeusz Sulima Popiel v 51. letu svojega življenja. Bil je epigon velike Matejkove dobe. Rajni je bil učenec Jana Matejka, njegova prva dela so bila stvarjena pod vplivom Makartovim. Najiminitnejši njegov umotvor iz te dobe je »Konec Jeruzalema«. Mnogoštevilne so tudi njegove verske slike. Z Rozwadowskim je slikal »Bitko pri Grunwaldu«, ki je bila razstavljena pri Grunwaldskih slavnostih v Krakovu.

Agitirajte, pridobivajte novih naročnikov za naše liste, ki so:

**Učiteljski Tovariš - - - - -
- - - Popotnik, Zvonček.**

Iznova pozivamo vsa okrajna učiteljska društva, naj store svojo dolžnost v polnem obsegu! Vsi na delo!

Naš denarni zavod

Geslo: Kar plodonosno naložim, v pomoč le sebi podarim.

Hranilnica in posojilnica Učiteljskega konvikta v Ljubljani.
registрована zadruga s omejenim jamstvom.

Promet do konca februarja **K 24.506'62.**
Uradne ure: Vsak četrtek od 1/2 2.—1/2 3. popoldne in vsako soboto od 6.—7. zvečer.

Naznanilo. Kdor želi od zadruge kakih informacij, naj za odgovor priloži 20 h v pošt. znamkah. Na prošnje brez vpošiljatve navedenih znamk se ne odgovarja.

Ozirajte se na tvrdke, ki objavljajo svoje oglase v Učiteljskem Tovarišu.

Knjigoveznica Iv. Bonač
Ljubljana, Šelenburgova ul.
priporoča vsakovrstna knjigoveška dela, galanterijo, passepartuje itd. Posebno močna vez za knjižnice in čitalnice.
Cene zmerne, delo solidno.

Pravkar izišlo in se dobi pri skladatelju v Središču (Štaj.):

Štiri cerkvene pesmi za šolarske sv. maše.

Dvoglasno s spremljevanjem orgel. Uglasbil Ant. Kosi, nadučitelj.

A. Foerster, p. H. Sattner in E. Adamič, ki so te pesmi v rokopisu pregledali, so se izrazili zlasti o narodnem tonu v katerem so pesmi zložene prav pohvalno.

Cena 1 K, s poštnino 5 v več.

Jernej Bahovec

naslednik: **IVAN GAJŠEK**
- trgovina s papirjem -
Sv. Petra cesta št. 2.

priporoča slavnemu učiteljstvu in drugemu občinstvu svojo bogato zalogo

šolskih potrebščin, papirja, zvezkov, šolskih knjig, pisalnega in risalnega orodja, umetnin, trgovskih knjig, razglednic itd.

Največja slovenska hranilnica!

Mestna hranilnica ljubljanska

Ljubljana Prešernova ulica št. 3 Ljubljana

je imela koncem leta 1912 660 milijonov kron denarnega prometa, 42 milijonov kron vlog in 1 milijon 330 tisoč kron rezervnega zaklada. Sprejema vloge vsak delavec in jih obrestuje po

4 1/2 0/0

brez odbitka. Hranilnica je pupilarno varna in stoji pod kontrolo c. kr. deželne vlade. — Hranilnica posoja na zemljišča in posloja proti 5 1/4 % obrestim in najmanj 3/4 % amortizacije. Za varčevanje ima vpeljane lične domače hranilnike.

Posoja tudi na menice in vrednostne papirje.

Tovarna šolskih zvezkov M. Grubbauerja sinovi
Linc ob Donavi

priporoča slav. učiteljstvu svoje izvrstne izdelke, posebno zvezke in risanke za ljudske šole. — Zvezki se dobivajo v vseh trgovinah papirnate stroke v mestu in na deželi.

Solidno delo! Postrežba točna! Dober papir!
Zastopstvo za Kranjsko: Jos. Hočevar, Ljubljana, Dunajska cesta št. 63.

Snažno se oblači vsa rodovina, ki si naroči zbirko vzorcev iz češke tkalnice

Marije Jirsové

učiteljeve soproge, v Novém Hradku p. Met. (dobaviteljica dež. osrednje zveze učiteljskih društev v Češkem kraljestvu).

Dobiva se 2—8 m dolgih odrezkov cefira kanafasa, flanele, platna, modrotiska itd. Zavoj 45 m za 18 K, najlepša kvaliteta 40 m za 20 K franko, franko, tudi polovica zavoja za 9, oziroma 10 K.

Blago je stalnobaravno in močne kakovosti. Naročite in ostanite stalni odjemalci. Vzorci blaga zastonj in franko.

Knjigoveznica Anton Janežič
Ljubljana

Florijanska ulica 14

se priporoča slav. šolskim vodstvom in gg. učiteljem za izvrševanje vseh v knjigoveško stroko spadajočih del.

Pri večjih naročilih 10% popusta.

Anton Krušič,

krojaški mojster in trgovec v Gorici

Tržaška ulica št. 16

v lastni hiši

in Tekališče Fran Jožefa št. 39.

Moja delavnica se nahaja v bližini slov. kmetiške šole.

Opozarja se gg. odjemalce, da je došla ravnokar velika množina raznovrstnega blaga najrazličnejših kakovosti iz avstrijskih in angleških tovarn

za vsak stan.

Posebno se priporočam cenjenim gg. učiteljem v mestu in na deželi.